

Critical Studies in Texts and Programs of Human Sciences,
Institute for Humanities and Cultural Studies (IHCS)
Monthly Journal, Vol. 22, No. 6, Summer 2022, 221-243
Doi: 10.30465/CRTLS.2021.31686.1896

A Critical Review on the Book
English for the Students of
Fabric and Garment Design and Sewing Technology

Reza Taherkhani*

Hashem Sharafi**

Abstract

Since textbooks are one of the main learning resources in any curriculum, evaluating them for the benefit of the author and the audience, as well as their effect on students' performance is an essential and valuable undertaking. This article evaluates *English for the Students of Fabric and Garment Design and Sewing Technology* book authored by Akram Nasher (2017), from English for Specific Purposes (ESP) books series. To this end, the book was evaluated based on Mahmoodi and Ahmadisafa's model (1393). Also, according to the model and for the purpose of gaining experts' views in the field, the researchers conducted semi-structured interviews with three Fabric and Garment Design experts from Art, Al-Zahra and Science and Culture Universities of Tehran. The results indicated that despite problems and shortcomings in the texts, exercises and activities, the book has enough educational adequacy and can be used as a source of Specific English. At the same time; however, it requires serious revision in order to eliminate the

* Assistant Professor of TEFL, Department of English, Faculty of Humanities, Bu Ali Sina University, Hamedan, Iran (Corresponding Author), r.taherkhani@basu.ac.ir

** MA Student of TEFL, Faculty of Humanities, Bu Ali Sina University, Hamedan, Iran, hashem.sharafi1995@gmail.com

Date received: 2022/04/04, Date of acceptance: 2022/07/20

Copyright © 2018, This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

existing deficiencies. To fulfill this need, the researchers and experts have made useful suggestions.

Keywords: Evaluation, Textbook, Garment Design, Fabric, Sewing Technology.

نقد و ارزیابی کتاب انگلیسی برای دانشجویان رشته طراحی پارچه و لباس و تکنولوژی دوخت

رضا طاهرخانی*

هاشم شرفی**

چکیده

باتوجه به این که کتاب‌های درسی از اصلی‌ترین منابع یادگیری در هر برنامه آموزشی به‌شمار می‌روند، نقد و ارزیابی آن‌ها به‌منظور بهره‌مندی هرچه بیشتر نویسنده و مخاطبان، و تأثیرگذاری آن‌ها در عملکرد دانش‌آموزان، بسیار حیاتی و ارزش‌مند است. مقاله پیش رو کتاب انگلیسی برای دانشجویان رشته طراحی پارچه و لباس و تکنولوژی دوخت، تألیف اکرم ناشر (۱۳۹۵)، را از مجموعه کتاب‌های زبان انگلیسی تخصصی (ESP) ارزیابی می‌کند. به همین منظور، کتاب براساس مدل محمودی و احمدی‌صفا (۱۳۹۳) ارزیابی شد. همچنین، براساس مدل یادشده، پژوهش‌گران برای آگاهی از دیدگاه متخصصان رشته طراحی پارچه و لباس درباره محتوای کتاب، با سه تن از متخصصان رشته طراحی پارچه و لباس از دانشگاه‌های هنر، الزهرا، و علم و فرهنگ شهر تهران مصاحبه نیمه‌ساختاریافته‌ای انجام دادند. نتایج حاکی از آن بود که باوجود مشکلات و کاستی‌ها در متون، تمرین‌ها، و

* استادیار گروه زبان انگلیسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران
r.taherkhani@basu.ac.ir (نویسنده مسئول)

** دانشجوی کارشناسی ارشد رشته آموزش زبان انگلیسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران، hashem.sharafi1995@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۱/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۴/۲۹

Copyright © 2018, This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International, which permits others to download this work, share it with others and Adapt the material for any purpose.

فعالیت‌ها، کتاب کفایت آموزشی لازم را دارد و می‌تواند به‌منزله منبع زبان تخصصی استفاده شود. درعین‌حال، به بازیابی و اصلاح جدی به‌منظور رفع کاستی‌های موجود نیاز دارد که پژوهش‌گران و متخصصان پیش‌نهادهای مفیدی را برای رفع کاستی‌های آن ارائه می‌دهند.

کلیدواژه‌ها: ارزیابی، کتاب درسی، طراحی لباس، پارچه، تکنولوژی دوخت.

۱. مقدمه

امروزه کتاب درسی به عنصری جهانی در آموزش زبان انگلیسی تبدیل شده است و در آموزش و یادگیری روزمره زبان انگلیسی نقش مهم و حیاتی را ایفا می‌کند. ارزیابی کتاب پیشینه ای طولانی دارد و درطول تاریخ، همواره دست‌خوش تغییرات گوناگونی شده است (Rezaee and Hashemi 2017). علاوه‌براین، از گذشته تاکنون رویکردهای گوناگونی برای ارزیابی کتاب‌های درسی بیان شده‌اند که هرکدام دلیل منطقی ویژه خود را دارند (ibid.).

درباب تعریف اصطلاحی نقد و ارزیابی کتاب، تعبیرهای گوناگونی وجود دارد؛ ازجمله هاتچینسون (Hutchinson 1987) ارزیابی مواد آموزشی را فرایندی تعاملی در نظر می‌گیرد که شامل ارزیابی ذهنی و عینی مواد آموزشی است و میزانی که آن‌ها با نیازهای معلمان و یادگیرندگان در زمینه‌ای خاص سازگاری دارند. از دیدگاه تاملینسون (Tomlinson 2003)، ارزیابی مواد آموزشی فرایندی است که شامل بررسی مواد آموزشی برای اثبات ارزش آن‌ها می‌شود.

در ایران، آموزش زبان‌های خارجی، به‌ویژه زبان انگلیسی، از گذشته رواج داشته و هم‌اکنون نیز، باتوجه‌به ارتباطات بین‌المللی و تعامل میان کشورها و فرهنگ‌های گوناگون، فزونی یافته و به موضوع بسیار مهمی تبدیل شده است (خیرآبادی و علوی‌مقدم ۱۳۹۸). در کشور ما، آموزش زبان انگلیسی برای اهداف ویژه (ESP) در مدارس و دانشگاه‌ها با نام «زبان تخصصی» شناخته می‌شود (حاجی‌رستم‌لو ۱۳۸۴).

اهمیت کتاب به‌منزله هسته مشاهده‌شدنی هر برنامه آموزش زبان انگلیسی درک شده است (Hutchinson and Torres 1994) و کتاب درسی، باوجود پیشرفت روزافزون دانش و فناوری، هنوز هم از مهم‌ترین ابزارهای آموزشی است (محمودی و احمدی‌صفا ۱۳۹۳). هم‌چنین، تلاش‌های آموزش‌وپرورش و دیگر نهادهای آموزش برای آموزش زبان انگلیسی در مدرسه‌ها و دانشگاه‌ها چندان ثمربخش نبوده است. این موضوعات ضرورت

ارزیابی و نقد کتاب‌های دانشگاهی، به‌ویژه کتاب‌های آموزش زبان، را دوچندان می‌کند (حسینی و پیشقدم ۱۳۸۴).

برخی از پژوهش‌گران، مانند کانینگورث (Cunningsworth 1995) و ریچارد (Richard 2001)، بر این باورند که کتاب‌های درسی دانشگاهی به‌منزله منابع یادگیری خودم‌محورند و به معلمان کمک می‌کنند تا از تحقق‌یافتن اهداف آموزشی اطمینان یابند. برای اطمینان از اثربخشی کتاب‌های درسی دانشگاهی، فعالیت‌های آموزشی و تجربه‌های یادگیری باید در جهت یک‌دیگر طراحی و تدوین شوند (Hutchinson and Waters 1987).

تاملینسون (Tomlinson 1996) ارزیابی را مهم‌ترین وسیله برای اطمینان از تحقق اهداف آموزشی می‌داند و معتقد است که ارزیابی با فراهم کردن موقعیت‌هایی به‌منظور بهبود کیفیت کتاب‌های دانشگاهی برای مدرسان و طراحان، در تجزیه و تحلیل انتقادی مواد آموزشی به آن‌ها کمک می‌کند. از دیدگاه براون (Brown 1995) و شلدون (Sheldon 1988)، بررسی نقاط ضعف و قوت کتاب‌های درسی، بهبود آموزش زبان انگلیسی، و اطمینان از هم‌خوانی کتاب‌های درسی با علایق و نیازهای زبان‌آموزان دلایل دیگر نقد و ارزیابی کتاب‌های آموزشی‌اند.

۲. پیشینه تحقیق

در زمینه نقد و ارزیابی کتاب‌های درسی زبان، ویژه مدارس و دانشگاه‌ها، در سال‌های گذشته چندین مورد ارزیابی صورت گرفته است. زند مقدم و رحیمی گل‌خندان (۱۳۹۴) کتاب *زبان انگلیسی پایه هفتم* را از دیدگاه طرح درس فعالیت‌محور بررسی و نقد کردند. یافته‌ها حاکی از آن بود که اثر مورد مطالعه از رویکرد فعالیت‌محور پیروی نکرده است. استفاده نکردن از درون‌داد واقعی، کمبود فرصت‌های تعامل بین زبان‌آموزان، و تمرین‌های فراوان بدون بازده مفید از دلایل اصلی فاصله گرفتن ساختار اثر از رویکرد فعالیت‌محور، و اثربخشی کم آن بوده است.

در پژوهشی مشابه، احمدی صفا و دیگران (۱۳۹۷)، کتاب *آموزش زبان انگلیسی پایه اول دوره متوسطه اول (پراسپکت یک)* را ارزیابی کردند. نتایج پژوهش نشان داد که معلمان از برخی موضوعات رضایت لازم را ندارند که عبارت‌اند از: الف. طرح و قالب ظاهری کتاب، ب. فعالیت‌ها و تمرین‌های کتاب، ج. محتوای کتاب به‌لحاظ ایجاد توازن میان چهار

مهارت زبانی، د. عملکرد مطالب کمک درسی و راه‌نمای معلم، ه. دستور زبان، واژگان و انواع نقش‌های زبانی، و. ارائه روش تدریس مناسب.

سودمندافشار (۱۳۹۴) «در بررسی و نقد کتاب زبان انگلیسی پایه اول دوره اول متوسطه، با تکیه بر جنبه‌های تحلیل گفتمان انتقادی: نمودجنسیت و قدرت»، دریافت که هرچند کتاب نقاط قوت نسبی دارد، نقاط ضعف جدی هم دارد؛ مانند واقعی و طبیعی نبودن برخی از مطالب، ارائه یک‌سویه و متعصبانه مقوله فرهنگ، جذاب نبودن مطالب و موضوعات، و محدودبودن موقعیت‌های موجود در کتاب. هم‌چنین، نتایج نشان داد که کتاب در بیان جنسیت در مطالب و تصاویر به شکل معناداری به نفع مردان متعصب است.

محمودی و مرادی (۱۳۹۴) نیز به‌طور مشابه، کتاب زبان انگلیسی پایه اول دوره اول متوسطه (هفتم) را با تأکید بر روش شناسی آموزش زبان خارجی نقد و بررسی کردند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که کتاب جدید در مقایسه با کتاب پیشین نقاط قوت بسیار و کیفیت بهتری دارد. البته، نقاط ضعفی نیز مشاهده می‌شود؛ مانند بی‌توجهی به رابطه بین فرهنگ و یادگیری زبان خارجی و توجه صرف و اغراق‌شده به روساخت‌های فرهنگی بومی، کیفیت نامناسب بعضی از تصویرها و فایل‌های صوتی لوح فشرده، سردرگمی در آموزش الفبای زبان انگلیسی، و بی‌توجهی به آموزش دستور زبان.

در پژوهشی دیگر، طاهرخانی و دیگران (۱۳۹۶) کتاب جدید زبان انگلیسی پایه دهم را در سطح ملی نقد و بررسی کردند. براساس نتایج، هم دبیران و هم دانش‌آموزان کتاب را به‌لحاظ موضوع و محتوا مناسب، و از نظر ظاهری و شرایط اجتماعی و فرهنگی نسبتاً ضعیف ارزیابی کردند. آن‌ها دریافتند که کتاب یادشده به‌لحاظ ویژگی‌های ظاهری، کارآمدبودن، اختصاص اهداف، محتوا، و مهارت‌های زبانی موفق بوده و توانسته است تا حدودی نظر مثبت معلمان و دانش‌آموزان پایه دهم را به‌خود جلب کند.

رضانی و میهن‌دوست (۱۳۹۷) در پژوهشی کتاب زبان انگلیسی پایه نهم ویژه دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی را نقد و ارزش‌یابی کردند. برپایه نتایج، مهم‌ترین نقطه قوت کتاب، جدا از معرفی کارکردهای زبانی و فعالیت‌های اجتماعی، استفاده از جملات امری برای آموزش موضوعات درسی است. نقاط ضعفی نیز در کتاب وجود داشت که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به این موارد اشاره کرد: متوقف‌شدن آموزش اعداد و اختصاص ندادن بخشی برای یادآوری و مرور آنچه در کتاب‌های پیشین آموخته شده بود.

محمودی (۱۳۹۷) در بررسی کتاب انگلیسی برای دانشجویان رشته مهندسی، براساس مدل محمودی و احمدی صفا (۱۳۹۳)، به این نتیجه رسید که کتاب یادشده، در مقایسه با کتاب‌های نسل پیشین انگلیسی برای اهداف ویژه (ESP)، با نظریه‌های علمی و یافته‌های تجربی مرتبط با آموزش زبان خارجی هم‌خوانی بیش‌تری دارد. درعین حال، نقاط ضعفی نیز دارد؛ مانند کم‌بودن تعداد دروس در مقایسه با تعداد رشته‌های مهندسی.

در پژوهش دیگری، رحیمی‌نژاد (۱۳۹۶) در ارزیابی کتاب انگلیسی برای رشته آموزش و پرورش تطبیقی، آموزش و پرورش ابتدایی و پیش‌دبستانی دریافت که کتاب موردبررسی، علاوه بر علمی بودن، تا حد زیادی ویژگی‌های درسی و آموزشی لازم را دارد، اما معدود کاستی‌هایی نیز در آن هست که از جمله آن‌ها می‌توان به بی‌دقتی در صفحه‌آرایی صفحات کتاب اشاره کرد.

روحانی و فرهنگ‌جو (۱۳۹۵) نیز کتاب زبان انگلیسی عمومی دانشگاه پیام‌نور را براساس چهارچوب ارزیابی لیتل‌جان (Littlejohn 2011) ارزیابی کردند. نتایج ارزیابی نشان داد که قسمت‌های گوناگون محتوای زبانی، دستور زبان، کلمات، تمرین‌ها، فعالیت‌ها، و ظاهر کتاب برای بهبود سطح آموزشی به بازنگری و تدوین دوباره نیاز دارند.

در ارزیابی کتاب انگلیسی برای دانشجویان رشته جامعه‌شناسی که طاهرخانی و دیگران (۱۳۹۷) براساس مدل محمودی و احمدی صفا (۱۳۹۳) انجام دادند، مشخص شد که کتاب تازه سازمان مطالعه و تدوین کتب درسی (سمت) در مقایسه با کتاب پیشین به‌طور چشم‌گیری بهبود یافته است. علاوه بر این، یافته‌ها حاکی از آن بود که باوجود برخی مشکلات در انتخاب فعالیت‌ها، تمرین‌ها، و متون کتاب نام‌برده مناسب است و می‌تواند به‌منزله منبع انگلیسی برای اهداف ویژه استفاده شود.

نتایج ارزیابی قنسولی و پیشقدم (۱۳۸۹) از کتاب زبان عمومی دانشگاه فردوسی مشهد، که با استفاده از پرسش‌نامه توزیع شده میان شش صد دانشجو و بیست استاد انجام شد، نشان داد که دانشجویان و استادان هیچ‌یک از این کتاب درسی رضایت‌مندی کامل ندارند و شکاف عمیقی میان سبک‌های غالب یادگیری ادراکی زبان‌آموزان ایرانی و سبک‌های مورد استفاده در تمرین‌های کتاب درسی زبان عمومی وجود دارد.

مقاله پیش‌رو کتاب انگلیسی برای دانشجویان رشته طراحی پارچه و لباس و تکنولوژی دوخت، تألیف اکرم ناشر، را از مجموعه کتاب‌های انگلیسی برای اهداف ویژه (ESP) از انتشارات سمت، نقد و ارزیابی می‌کند. این کتاب تاکنون نقد و ارزیابی نشده است و به

همین دلیل، آن را نقد و ارزیابی کرده‌ایم. برای ارزش‌یابی کتاب یادشده، از مدل پیش‌نهادی محمودی و احمدی‌صفا (۱۳۹۳) به‌طور کامل استفاده شده است.

۳. معرفی کتاب و مؤلف

کتاب مدنظر منبع اصلی درس زبان تخصصی برای دانشجویان رشته طراحی پارچه و لباس و تکنولوژی دوخت در مقطع کارشناسی به ارزش دو واحد است. مؤلف این کتاب، اکرم ناشر، از مترجمان برجسته کانون مترجمان رسمی ایران در تهران است. کتاب از یازده درس تشکیل شده است که این دروس به بررسی موضوعات مربوط به طراحی و تولید پارچه، طراحی لباس، و تکنولوژی دوخت، و ابزارهای موردنیاز برای دوخت پارچه و لباس می‌پردازند.

هر درس سه قسمت اصلی دارد: پیش‌مطالعه، مطالعه، و تکالیف مربوط. بخش پیش‌مطالعه از سه قسمت تشکیل شده است: الف. تمرین تلفظ: در این بخش فهرست کوتاهی از کلمات همراه با نماد آوایی مربوط به تلفظشان ارائه شده است، ب. بررسی واژگان (تعاریف و مترادف‌ها): در این بخش تعدادی کلمه فهرست شده‌اند که یا تعریفی از آن‌ها ارائه شده یا مترادفشان آورده شده است، ج. بررسی واژگان (تعریف‌ها و مثال‌ها): در این بخش نیز تعدادی کلمه انگلیسی آورده شده و برای هرکدام جمله‌ای مثال زده شده که کلمه در آن به‌کار رفته است. بخش مطالعه شامل متنی با موضوع مرتبط به درس است و بعدازآن، تمرین درک مطلب آورده شده است که سه بخش دارد: صحیح یا غلط، پرسش‌های چندگزینه‌ای، و پرسش‌های شفاهی.

بخش تکالیف شامل سه قسمت اصلی است که هر یک از این قسمت‌ها تمرین‌های زیرمجموعه خود را دارند. نخستین قسمت تمرین‌های مربوط به واژگان است که شامل پنج نوع تمرین می‌شود: ۱. پرکردن جملات با کلمات داده‌شده، ۲. یافتن کلمه‌ای در یک متن که مترادف آن در تمرین وجود دارد، ۳. پرکردن جاهای خالی در یک متن با کلمات داده‌شده در تمرین، ۴. مرتبط‌کردن کلمات هم‌معنا از ستون اول با ستون دوم، ۵. قراردادن جملات داده‌شده در ترتیبی صحیح به‌منظور ساخت یک بند. دومین قسمت درک مطلب نام دارد که در آن متنی با چندین پرسش چهارگزینه‌ای گنجانده شده است. قسمت سوم که تمرین ترجمه است، دو بخش دارد: بخش اول ترجمه‌کردن جملات انگلیسی به فارسی و بخش دوم یافتن معادل فارسی کلمات داده‌شده.

۴. معرفی مدل نقد

برای ارزیابی کتاب مذکور از مدل محمودی و احمدی صفا (۱۳۹۳) استفاده شده است. این مدل از سه قسمت اصلی ارزش‌یابی توصیفی، ارزش‌یابی عینی، و ارزش‌یابی محتوای متن تشکیل شده است که ارزش‌یابی توصیفی و عینی را متخصصان آموزش زبان و ارزش‌یابی محتوای متن را متخصصان رشته‌های علمی هدف انجام می‌دهند.

ارزش‌یابی توصیفی متشکل از سه بخش است: الف. ارزش‌یابی بیرونی، ب. ارزش‌یابی درونی، ج. ارزش‌یابی کلی. هدف از ارزش‌یابی بیرونی (ظاهری) بررسی ساختار و سازمان‌دهی مطالب براساس ادعاهای واضح و مشخص نویسنده یا نویسندگان اثر در مقدمه یا پشت جلد کتاب است. علاوه بر این، در این نوع ارزش‌یابی مواردی مثل طرح جلد، اندازه، کیفیت چاپ، و فهرست مطالب نقد و ارزش‌یابی می‌شوند. هدف اصلی در ارزش‌یابی درونی یا محتوایی بررسی کیفیت محتوای اثر از نظر داشتن کفایت لازم و سازگاری با اهدافی است که نویسنده یا ناشر بیان کرده‌اند. مهم‌ترین هدف انجام ارزیابی کلی بررسی کتاب مدنظر از لحاظ قابلیت استفاده، تعمیم‌پذیری، و مشخص کردن نقاط قوت و ضعف‌های آن است. ارزش‌یابی عینی به دنبال ارزش‌یابی توصیفی انجام می‌شود که ماهیتی ذهنی دارد و در آن با طراحی فهرست‌های بازبینی، به ارزش‌یابی عینی کتاب‌های ESP بر مبنای معیارهای کمی پرداخته می‌شود تا به این طریق، ارزش‌یابی توصیفی کامل شود. سپس در ارزیابی محتوا، متخصصان رشته طراحی پارچه و لباس با پاسخ به چندین پرسش مطرح‌شده در مصاحبه‌ای نیمه‌ساختاریافته محتوای متون را ارزیابی می‌کنند و در انتها، مدل مذکور با بیان نتیجه‌گیری به پایان می‌رسد.

۵. ارزیابی

به منظور اجرای مطالعه پیش‌رو، پژوهش‌گران کتاب انگلیسی برای دانشجویان رشته طراحی پارچه و لباس و تکنولوژی دوخت را با نگاهی به مدل احمدی صفا و محمودی (۱۳۹۳) ارزیابی کردند. در این مطالعه، به همه پرسش‌های موجود در مدل به‌طور کامل پاسخ داده شده است. هم‌چنین، پژوهش‌گران با سه متخصص رشته طراحی پارچه و لباس و تکنولوژی دوخت از دانشگاه‌های هنر، الزهراء، و علم و فرهنگ شهر تهران مصاحبه کردند که نخست، از توضیح‌های آنان یادداشت برداری شد و پس از تحلیل پاسخ‌هایشان، نکات مهم

و کلیدی استخراج شد. هر مصاحبه بیست تا سی دقیقه طول کشید و به‌منظور اثربخشی کتاب، محتوای آن به‌طور کامل ارزیابی شد.

۱.۵ ارزیابی توصیفی

۱.۱.۵ ارزیابی بیرونی

در این بخش، کتاب از نظر پاسخ‌گویی به یازده پرسش موجود در مدل بررسی شده است. نخستین پرسش درباره مقدمه تخصصی است که دربرگیرنده دیدگاه نویسنده یا ناشر درباره ماهیت زبان و روش‌های تدریس زبان خارجی است. این کتاب مقدمه تخصصی ندارد و فقط ابتدای آن بخشی به‌نام «سخن‌سمت» آمده است که در آن توضیحاتی درباره شکل‌گیری و تأسیس سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت) و اهداف آن ارائه شده است.

دومین پرسش به بررسی این موضوع می‌پردازد که آیا در مقدمه کتاب، مخاطبان مدنظر کتاب و بافتی که کتاب برای استفاده در آن طراحی شده است، به‌طور دقیق مشخص شده‌اند یا نه، که البته پاسخ به این پرسش مثبت است. مخاطبان مدنظر کتاب و بافتی که کتاب برای استفاده در آن ارائه شده است، به‌طور دقیق مشخص شده‌اند و در این‌باره آمده است که این کتاب برای دانشجویان رشته طراحی پارچه و لباس و تکنولوژی دوخت در مقطع کارشناسی طراحی و تدوین شده است. علاوه‌براین، گفته شده است که دیگر علاقه‌مندان نیز می‌توانند از آن بهره‌مند شوند.

سومین پرسش در پی یافتن این حقیقت است که آیا کتاب برای استفاده به‌منزله کتاب اصلی تهیه شده یا کتاب مکمل و کمک‌آموزشی است. چنان‌که در مقدمه آمده است، این کتاب منبع اصلی درس زبان تخصصی رشته طراحی پارچه و لباس و تکنولوژی دوخت به ارزش دو واحد است. چهارمین پرسش این نکته را بررسی می‌کند که آیا برای کتاب فهرست لغات طراحی شده و به چه شکلی و در کدام قسمت کتاب آمده است. با نگاه کلی به کتاب، می‌توان دریافت که متأسفانه کتاب فهرست لغات ندارد.

پنجمین پرسش در پی یافتن این مسئله است که آیا در قسمت‌های کتاب از ابزارهای مناسب سنجش یادگیری در فراگیران استفاده شده است یا نه. در پاسخ به آن می‌توان گفت که در همهٔ دروس به‌طور مشابه از تمرین‌های گوناگونی برای سنجش یادگیری در فراگیران

استفاده شده است. از این لحاظ، براساس نظر کریمی (Karimi 2004) اشکال مهمی که در نحوه طراحی تمرین‌ها دیده می‌شود این است که تمرین‌های هر درس بیش‌تر به تمرین واژگان پرداخته‌اند و به نکات دستوری کم‌تر توجه شده است. البته تمرین‌ها نکات مثبتی نیز دارند که از جمله آن‌ها می‌توان به ارائه توضیحات کامل برای حل تمرین‌ها، تنوع در تمرین‌ها، و ارائه پرسش‌های درک مطلب بعد از هر متن اشاره کرد که میزان فهم و یادگیری زبان‌آموزان را از متن ارائه‌شده می‌سنجند.

ششمین پرسش بر آن است که سطح تألیف کتاب از نظر منطقه‌ای، ملی، یا بین‌المللی چگونه است. با توجه به توضیحات موجود در مقدمه، این کتاب برای تدریس در سطح ملی تألیف شده است. هفتمین پرسش به دنبال یافتن پاسخ این مسئله است که آیا کتاب براساس نیازسنجی از مخاطبان (needs analysis) طراحی شده است و آیا در مقدمه، به این نکته اشاره شده است یا نه. در پاسخ به آن باید گفت که براساس گفته دادلی ایونز و سینت جونز (Dudley-Evans and John 1998)، نیازسنجی (needs analysis) دقیق از مخاطبان از مهم‌ترین گام‌ها در هر پروژه انگلیسی برای اهداف ویژه (ESP) است. بنابراین، در مقدمه آورده شده است که سازمان سمت با توجه به نیاز دانشجویان، علاوه بر تدوین متون آموزش زبان خارجی در مرحله عمومی، نیمه تخصصی، و تخصصی برای علوم انسانی، کتاب‌های آموزش تخصصی رشته‌های دیگر را نیز تدوین کرده که کتاب نام‌برده هم جزء آن‌هاست.

هشتمین پرسش این نکته را تعیین می‌کند که آیا قواعد نگارشی در متن تمرین‌ها به درستی رعایت شده‌اند یا نه. اگر بخواهیم کتاب را از این نظر ارزیابی کنیم، باید گفت که قواعد نگارشی تا حد زیادی رعایت شده‌اند، اما مشکلات کمی نیز وجود دارد که ممکن است به علت اشتباه تایپی یا بی‌دقتی رخ داده باشد، مثلاً در صفحه دو، قسمت C، در جمله مثال زده شده برای کلمه fashion به اشتباه کلمه latest به کار برده شده که صورت درست آن latest است.

نهمین پرسش این است که آیا کتاب از نظر شکل و ظاهر (صفحه‌آرایی، حروف‌چینی، طرح جلد، صحافی، و غیره) کیفیت مناسبی دارد یا نه. در این باره، می‌توان گفت که کتاب از نظر صحافی و حروف‌چینی کیفیت مقبولی دارد. صفحه‌آرایی آن معمولی است و طرح جلد به تناسب موضوع کتاب، تصویری از طرح پارچه‌ای هم‌راه با دوخت و دکمه دارد که البته می‌توانست طرح جذاب‌تر و بهتری داشته باشد. هم‌چنین، در برخی صفحات کتاب مانند صفحات ۱۳، ۳۸، ۶۱، ۷۲، ۸۳ و ۱۳۲ از فضای موجود استفاده بهینه نشده و بیش از نیمی

از صفحه سفید و بدون استفاده رها شده که بهتر است از این فضاها به بهترین نحو استفاده و مواردی مثل نکات آموزشی، جملات آموزنده، و مطالب سرگرم‌کننده به‌منزله زنگ تفریح در آن‌ها گنجانده شود.

دهمین پرسش درباره رعایت اصل امانت‌داری و ارجاع به منابع استفاده‌شده در کتاب است که اگر از این نظر به کتاب بنگریم، مشاهده خواهیم کرد که متأسفانه در متن کتاب، تصاویر، و تمرین‌ها هیچ ارجاعی به منابع اصلی وجود ندارد. اگر بخواهیم به تفکیک درس نام ببریم این دروس منبع ندارند: تصاویر درس اول (ناشر ۱۳۹۸: ۳، ۷، ۱۴)، درس دوم (همان: ۲۷)، درس سوم (همان: ۳۹)، درس چهارم (همان: ۵۱)، درس پنجم (همان: ۶۲)، درس ششم (همان: ۷۲)، درس هفتم (همان: ۷۸، ۸۳)، درس هشتم (همان: ۹۱)، درس نهم صفحات (همان: ۹۵، ۱۰۸)، درس دهم (همان: ۱۱۸)، و درس یازدهم (همان: ۱۳۲) که این موضوع از نقاط ضعف اساسی کتاب‌های درسی دانشگاهی محسوب می‌شود.

آخرین پرسش در این بخش، مشخص می‌کند که آیا کتاب، در صورت وجود مواد آموزشی مکمل، به آسانی در دست‌رس زبان‌آموزان قرار می‌گیرد و آیا قیمت آن برای مخاطبان مناسب است یا نه. در این باره، ذکر این نکته ضروری است که این کتاب مواد آموزشی مکمل خاصی ندارد، ولی از نظر عرضه به آسانی در دست‌رس زبان‌آموزان قرار می‌گیرد و سفارش آن هم از طریق فروشگاه‌های اینترنتی و هم از طریق کتاب‌فروشی‌ها امکان‌پذیر است. قیمت آن نیز، با توجه به هزینه‌های کاغذ، چاپ، و نشر، برای مخاطبان بسیار مناسب و معقول به نظر می‌رسد.

۲.۱.۵ ارزیابی درونی (ارزیابی محتوایی)

در این بخش، کتاب از نظر پاسخ‌گویی به چهارده پرسش موجود در مدل بررسی شده است. نخستین پرسش این است که آیا در کتاب همه مهارت‌های زبانی پوشش داده شده‌اند یا نه، با چه نسبتی پوشش داده شده‌اند، و این نسبت با توجه به اهداف و نیازهای مدنظر مناسب است یا نه. چنان‌که از نوع تمرین‌ها مشهود است، همه مهارت‌های زبانی در این کتاب پوشش داده نشده‌اند، بیش‌تر به مهارت‌های خواندن و نوشتن توجه شده است، و مهارت‌های گفتاری و شنیداری تقریباً نادیده گرفته شده‌اند.

دومین پرسش مربوط به ملاک‌های درجه‌بندی مطالب زبانی و به‌دنبال کشف این است که آیا مطالب براساس ملاک‌های ساختاری، کارکردی، یا ارتباطی طبقه‌بندی شده‌اند یا

ملاک‌های دیگر. در مقدمه کوتاه کتاب درباره ملاک‌های درجه‌بندی مطالب زبانی، مطلبی گفته نشده است، ولی باتوجه به محتوای کتاب، می‌توان فهمید که نویسنده برای درجه‌بندی مطالب از ملاک ویژه‌ای استفاده نکرده و مطالب را فقط براساس اولویت اهمیت آن‌ها از دیدگاه خود و باتوجه به مطالب موردنیاز دانشجویان رشته طراحی پارچه و لباس طبقه‌بندی کرده است.

سومین پرسش درباره واقعی بودن متون استفاده‌شده برای آموزش مهارت‌های گوناگون زبانی، به‌ویژه خواندن و گوش دادن، بحث می‌کند. بیش‌تر متون استفاده‌شده از منابع معتبر و قوی انتخاب شده‌اند، ولی متأسفانه در هیچ‌یک از بخش‌های متن به منابع اصلی اشاره‌ای نشده یا ارجاعی داده نشده است.

چهارمین پرسش مشخص می‌کند که آیا مطالب و تمرین‌های استفاده‌شده برای آموزش مهارت‌های نوشتن و صحبت کردن، ویژگی‌های ارتباط‌های طبیعی کلامی و غیرکلامی را دارند یا نه. چنان‌که پیداست، برای مهارت صحبت کردن تمرین‌های «pronunciation practice» و «answer the questions orally» و برای مهارت نوشتن تمرین‌هایی مثل «translation practice» استفاده شده است که کیفیت نسبتاً مطلوبی دارند.

پنجمین پرسش درباره هم‌خوانی تمرین‌ها و آزمون‌های طراحی‌شده با سطح توانش زبانی، نیازهای آموزشی زبان‌آموزان و مطالب تدریس‌شده در کتاب از نظر کیفیت و کمیت است. در این زمینه، با مقایسه تمرین‌ها و آزمون‌های طراحی‌شده با سطح توانش زبانی، نیازهای آموزشی زبان‌آموزان و مطالب تدریس‌شده در کتاب از نظر کمی و کیفی، به این نتیجه می‌رسیم که آن‌ها تا حدودی باهم هم‌خوانی دارند و البته بهتر بود که تمرین‌های بیش‌تری برای مهارت گفتار، باتوجه به نیاز دانشجویان، طراحی می‌شد و هم‌چنین، تعدادی تمرین برای مهارت شنیدار در نظر گرفته می‌شد. اگرچه تمرین‌های طراحی‌شده برای خواندن و نوشتن کیفیت نسبتاً مناسبی دارند، بعضی از تمرین‌ها، مثل ترجمه جملات انگلیسی به فارسی برای مخاطبان، اندکی دشوار به نظر می‌رسند.

در ششمین پرسش، بر توجه به تفاوت‌های موجود بین زبان‌آموزان از نظر سبک‌های یادگیری در طراحی تمرین‌ها و مطالب گوناگون درسی تأکید شده است. در این مورد، به نظر می‌رسد که نویسنده، در طراحی محتوا و تمرین‌های کتاب، تفاوت در سطوح مهارت زبان‌آموزان را نادیده گرفته است که البته این نقص با در نظر گرفتن محدودیت‌های زمان و امکانات برای نویسندگان کتاب‌های درسی دانشگاهی تا حدی توجیه‌پذیر است.

هفتمین پرسش تعیین‌کننده این مطلب است که آیا در کتاب، درکنار آموزش زبان، به توان‌مندسازی زبان‌آموزان برای یادگیری به‌صورت خودخوان توجه شده و آیا روش‌های یادگیری در این کتاب گنجانده شده است یا نه. متأسفانه، از اصلی‌ترین مشکلاتی که در بیش‌تر کتاب‌های آموزش زبان مشاهده می‌شود این است که در آن‌ها تشویق و کمک به توان‌مندسازی زبان‌آموزان برای یادگیری خودخوان و استفاده از روش‌های یادگیری مناسب نادیده گرفته شده است. برای نمونه، در این کتاب، اولین قسمت هر درس پیش‌مطالعه است که انتظار می‌رفت در آن به روش‌ها و راه‌بردهای یادگیری برای توان‌مندسازی زبان‌آموزان پرداخته شود، ولی این بخش تنها به بررسی تلفظ، تعریف کلمات، و ارائه مثال‌هایی از آن‌ها در جملات می‌پردازد.

هشتمین پرسش موجود در مدل با این موضوع سروکار دارد که آیا در متن‌ها و تمرین‌های کتاب به آموزش مهارت‌های زندگی پرداخته شده است یا نه. در پاسخ، اگر بخواهیم کمی عمیق‌تر محتوای کتاب را از نظر آموزش مهارت‌های زندگی مانند تفکر انتقادی یا پرورش خلاقیت بررسی کنیم، با این حقیقت روبه‌رو خواهیم شد که متأسفانه، در این کتاب کم‌تر موردی از تمرین‌ها و متونی به‌چشم می‌خورد که به آموزش مهارت‌های زندگی مثل تفکر انتقادی یا پرورش خلاقیت بپردازد.

نهمین پرسش کتاب را از بُعد انسجام علمی و منطقی بین مطالب و قسمت‌های گوناگون کتاب ارزیابی می‌کند که از این بُعد، با وجود این که همه مطالب موجود در کتاب مرتبط با رشته «طراحی لباس پارچه و لباس» و «تکنولوژی دوخت» هستند، انسجام علمی و منطقی بین مطالب چندان قوی به‌نظر نمی‌رسد و مطالب خط‌سیر پیوسته‌ای را دنبال نمی‌کنند و حتی مشاهده می‌شود که موضوع یک درس با درس قبل و بعدش کاملاً متفاوت است و بین آن‌ها ارتباط چندانی وجود ندارد. برای مثال، متن درس دوم (ناشر ۱۳۹۸: ۲۲)، که درباره خرید لباس است، با متن درس قبلی، یعنی درس اول (همان: ۲، ۴)، که مربوط به ساده‌سازی مد است و هم‌چنین، با متن درس بعد از خود، یعنی درس سوم (همان: ۳۰)، که تأثیر رنگ‌ها را بررسی می‌کند، چندان مرتبط نیست.

دهمین پرسش کتاب را از لحاظ کیفیت آموزشی و نیاز به کتاب‌ها یا مواد آموزشی مکمل می‌سنجد. در این باره، می‌توان گفت که کتاب از لحاظ آموزشی کیفیت لازم را دارد، ولی به تجدیدنظر و اصلاح جدی برای رفع ایرادها و محدود کاستی‌های موجود هم نیاز

دارد. بهتر است که علاوه بر کتاب، سی دی حاوی فایل های صوتی مرتبط با تمرین های شنیدار، که بعدها در کتاب گنجانده می شوند، تدوین شود.

بر اساس مدل، در یازدهمین پرسش میزان سازگاری مطالب و تمرین های کتاب را با نظریه ها و یافته های علمی جدید درباره ماهیت زبان و نظریه های یادگیری زبان خارجی بررسی کردیم که نتایج حاکی از آن بودند که در برخی از قسمت های کتاب، نویسنده سعی کرده است تا از نظریه ها و یافته های علمی جدید در طراحی مطالب درسی و تمرین ها بهره بگیرد. برای مثال، ساختار دروس خواندن را به سه قسمت تقسیم کرده است: پیش مطالعه، مطالعه، و تکالیف یا تلاش کرده است تا با ارائه معانی، تعریف ها، و مثال هایی از کلمات موجود در درس به اعتبار و ارزش علمی اثر خویش بیفزاید و البته تاحدی در این زمینه موفق بوده است.

در دوازدهمین پرسش، کتاب را از دیدگاه جلوه های بصری (تصاویر، جدول ها، و نمودارها) و کارکرد مؤثرشان بررسی و مشاهده کردیم که از این نظر، نمودار و جدول ویژه ای در کتاب وجود ندارد و فقط جدول هایی در قسمت اول تکالیف، مانند جدول موجود در تمرین A (همان: ۵) وجود دارند که به تمرین مربوط اند و جنبه آموزشی چندانی ندارند. هم چنین، تصاویر گوناگونی در کتاب وجود دارند که یادگیری و فهم مطالب را آسان می کنند، ولی از نظر طرح بسیار ساده و سیاه و سفیدند و جذابیت لازم را برای مخاطبان ندارند. بر پایه نظر سنگوین و هورن (Sangwine and Horne 1998)، بهتر است از رنگ های متنوع و جذاب تری برای جلب مخاطبان استفاده شود. از سوی دیگر، منبع هیچ یک از تصاویر در کتاب ذکر نشده و توضیحات کافی درباره آن ها ارائه نشده است.

سپس، در سیزدهمین پرسش، کتاب را از نظر هم خوانی با فرهنگ ملی و مذهبی جامعه و وجود یا نبود رویکردهای متعصبانه و جانب دارانه بررسی کردیم و به این نتیجه رسیدیم که خوش بختانه، کتاب از هر گونه رویکردهای متعصبانه، جانب دارانه، یا نژاد پرستانه عاری است و تنها ایراد این است که محتوای متنی و تصاویر آن، با توجه به تفاوت های فرهنگی بین دو جامعه، با فرهنگ ملی و مذهبی جامعه ایرانی هم خوانی کامل ندارند و بیش تر به تاریخچه مد و لباس و پوشاک مورد استفاده در جوامع انگلیسی زبان و غربی می پردازند (برای نمونه این تصاویر، بنگرید به همان: ۳، ۷، ۱۴، ۳۹، ۷۸، ۹۱). این مشکل نه تنها در این کتاب، بلکه در بیش تر کتاب های آموزش زبان، که در سطح آموزشگاه ها تدریس می شوند، وجود دارد. برخی از کارشناسان سعی کرده اند تا با ایرانی سازی محتوا و تصاویر یا حتی

حذف قسمتی از این محتوا، که با ارزش‌های فرهنگ ایرانی هم‌خوانی ندارد، این مشکل را حل کنند. البته، تلاش‌های آن‌ها در این زمینه چندان ثمربخش نبوده است.

سرانجام، در انتهای این بخش، براساس مدل باید مشخص می‌شد که طراحی کتاب برپایه کدام مرحله از مراحل چهارگانه توسعه آموزش زبان برای اهداف خاص (ESP) انجام شده است. براساس بررسی‌ها و باتوجه به این نکته که کتاب بیش‌تر به واژگان و نکات دستوری زبانی می‌پردازد که گروه‌های خاص استفاده می‌کنند، به این نتیجه رسیدیم که کتاب یادشده براساس اصول و اهداف مرحله اول از مراحل چهارگانه توسعه آموزش زبان برای اهداف خاص (ESP)، یعنی تحلیل نوع زبان مورد استفاده برای گروه‌های خاص (register analysis)، طراحی شده است.

۳.۱.۵ ارزیابی کلی

در این قسمت، کتاب انگلیسی برای دانشجویان رشته طراحی پارچه و لباس و تکنولوژی دوخت از نظر قابلیت استفاده و تعمیم‌پذیری بررسی شده و به مهم‌ترین نقاط قوت و ضعف آن اشاره شده است. نخست این که مبانی ارزشی و فلسفی این کتاب با اصول شورای عالی انقلاب فرهنگی سازگاری دارد. دوم، سازمان سمت ناشر تخصصی تهیه و تدوین کتاب‌های دانشگاهی است. سوم، کتاب مذکور براساس سرفصل ارائه‌شده وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری برای درس زبان تخصصی رشته طراحی پارچه و لباس و تکنولوژی دوخت طراحی و تدوین شده است. پس، می‌توان ادعا کرد که این کتاب تا حد زیادی با برنامه‌های درسی و نظام آموزشی دانشگاه‌های کشور هم‌خوانی دارد و قابل استفاده است. باتوجه به این نکته که کتاب فهرست لغات ندارد، بیش‌تر متون آن از کتاب‌ها و منابع دیگر انتخاب شدند و هیچ‌گونه ارجاع درون‌متنی مشاهده نمی‌شود، می‌توان نتیجه گرفت که این کتاب قابلیت تعمیم‌پذیری چندانانی ندارد.

از مهم‌ترین نقاط قوت آن می‌توان به این موارد اشاره کرد: الف. در ساختار هر درس ترتیب پیش‌مطالعه، مطالعه، و پس از مطالعه رعایت شده است، ب. وجود قسمت‌هایی که به فهم واژگان و تلفظ آن‌ها کمک می‌کند، ج. ارائه جدول نمادهای آوایی در ابتدای کتاب که برای دانشجویان سطح متوسط بسیار مفید است، د. مناسب بودن حجم دروس (طولانی نبودن بیش از حد) که سبب جذب زبان‌آموزان می‌شود، ه. وجود برخی از تمرین‌های مفید مانند پاسخ‌دادن به پرسش‌ها به‌طور شفاهی که به تقویت مهارت گفتاری کمک می‌کند و تمرین‌های ترجمه که سبب بهبود دانش واژگانی و دستوری زبان‌آموزان می‌شود.

نقاط ضعفی نیز در این اثر مشاهده می‌شود: الف. نداشتن مقدمه تخصصی برای اثر؛ ب. نداشتن فهرست واژگان؛ ج. ذکر نکردن منابع متن‌ها، جملات، و تصاویر موجود در کتاب؛ د. توجه بسیار کم به آموزش نکات دستوری؛ ه. تأکید بیش از حد بر تمرین‌های مربوط به واژگان؛ و بی‌توجهی به تقویت مهارت‌های شنیداری زبان‌آموزان؛ ز. صفحه‌آرایی ضعیف و استفاده نامناسب از فضای خالی موجود در کتاب.

۲.۵ ارزیابی عینی

پژوهش‌گران شکل و محتوای کتاب انگلیسی برای دانشجویان رشته طراحی پارچه و لباس و تکنولوژی دوخت را در جدول‌های ۱ و ۲ بررسی کرده‌اند.

جدول ۱. بررسی شکلی اثر

ردیف	موضوع	عالی (۴)	خوب (۳)	متوسط (۲)	ضعیف (۱)	ضرایب
۱	جامعیت شکلی اثر (مقدمه تخصصی، فهرست واژگان، جدول، نمودار، فهرست منابع، الحاقات، ...)		√			۴
۲	کیفیت چاپ اثر (صفحه‌آرایی، حروف‌نگاری، طرح جلد، صحافی، ...)		√			۲
۳	رعایت قواعد عمومی نگارش و ویرایش اثر تخصصی			√		۳
۴	وجود مواد کمک‌آموزشی مکمل (کتاب معلم، کتاب کار، لوح فشرده، و معرفی وب‌سایت)				√	۳
جمع امتیازها						۲۳

جدول ۲. بررسی محتوایی اثر

ردیف	موضوع	عالی (۴)	خوب (۳)	متوسط (۲)	ضعیف (۱)	ضرایب
۱	میزان هم‌خوانی محتوای اثر با مبانی نظری آموزش زبان خارجی			√		۴
۲	میزان تناسب و جامعیت موضوع و محتوایی اثر با رشته آموزشی		√			
۳	میزان توجه به توان‌مندسازی زبان‌آموزان برای			√		

۲۳۸ پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، سال ۲۲، شماره ۶، شهریور ۱۴۰۱

ردیف	موضوع	عالی (۴)	خوب (۳)	متوسط (۲)	ضعیف (۱)	ضرایب
	ادامه یادگیری به صورت خودخوان					
۴	میزان هم‌خوانی تمرین‌ها و آزمون‌های اثر از نظر کمی و کیفی با سطح توانش زبانی و نیازهای زبان‌آموزان		√			
۵	کیفیت انتخاب، درجه‌بندی، و ارائه مطالب درسی		√			
۶	میزان نظم منطقی و انسجام مطلب در کل اثر			√		
۷	میزان نظم منطقی و انسجام مطلب درون هر فصل			√		
۸	میزان توجه به آموزش مهارت‌های زندگی، مانند تفکر انتقادی، پرورش خلاقیت، و...			√		۳
۹	میزان انطباق محتوای اثر با مبانی و پیش‌فرض‌های فرهنگ ایرانی-اسلامی			√		
۱۰	میزان روزآمدی و اعتبار علمی متون و منابع			√		
۱۱	میزان نوآوری در تمرین‌ها و فعالیت‌ها			√		
۱۲	میزان رعایت امانت در ذکر مأخذ			√		
۱۳	میزان پوشش مهارت‌های چهارگانه زبانی باتوجه به اهداف درس			√		
۱۴	میزان توجه به رعایت تفاوت‌های فردی زبان‌آموزان از نظر سبک یادگیری در طراحی تمرین‌ها و فعالیت‌ها			√		
۱۵	میزان واقعی بودن (authenticity) متون	√				
۱۶	میزان بهره‌گیری از ابزارهای لازم علمی برای تفهیم موضوع		√			۲
۱۷	میزان هم‌خوانی اثر با برنامه درسی و نظام آموزش موجود		√			
۱۸	تناسب و جامعیت موضوعی و محتوایی اثر با اهداف درس (ESP)			√		
۱۹	میزان مطابقت اثر با سرفصل‌های وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری		√			
۱۱۲	جمع امتیازها					

۳.۵ ارزیابی محتوا توسط متخصصان رشته طراحی پارچه و لباس

متخصصان طراحی پارچه و لباس محتوای تخصصی متون را در قالب پنج پرسش ارزیابی کردند. در پاسخ نخستین پرسش، که درباره مناسب بودن منابع استفاده شده در تهیه متون تخصصی از نظر اعتبار علمی و روزآمدی بود، متخصصان اظهار کردند که منابع استفاده شده از نظر اعتبار علمی مناسب اند، ولی از نظر روزآمدی مناسب نیستند و جدیدترین منابع استفاده شده در این کتاب، به اوایل دهه ۱۹۹۰ برمی گردد که برای چنین کتاب در حال رشدی بسیار کهنه و قدیمی است.

درباره دومین پرسش، که همخوانی محتوای متون ارائه شده در کتاب را با یافته‌های جدید می‌سنجد، متخصصان معتقد بودند که محتوا خیلی قدیمی است، منابع به هیچ وجه به روز نیستند، واژگان تخصصی رشته تغییر کرده اند، و برخی از واژگان دیگر کاربرد ندارند. آن‌ها هم چنین افزودند که در میان منابع پایانی کتاب، حتی از یک فرهنگ لغت یا دایرةالمعارف تخصصی طراحی پارچه و لباس استفاده نشده و به مباحث جدید این حوزه از قبیل مد پایدار، توسعه پایدار، مد اخلاقی، رویکردهای هنری، پارچه‌سازی، و مد سریع و آرام در کتاب اشاره‌ای نشده است.

درباره سومین پرسش، که در پی یافتن این اصل است که در صورت وجود گرایش‌های گوناگون در رشته مورد بحث محتوای متن برای تمام گرایش‌ها مناسب است یا نه، همه متخصصان هم عقیده بودند که مطالب کتاب تقریباً همه گرایش‌ها را پوشش می‌دهد و برای هر سه گرایش این رشته، شامل طراحی پارچه، لباس، و دوخت، مطالبی در کتاب موجود است.

در پاسخ به چهارمین پرسش، که در زمینه مناسب بودن چینش متون در دروس گوناگون کتاب مطرح شد، متخصصان بر این باور بودند که چینش متون در دروس گوناگون مناسب نیست و گردآورنده رابطه درست و روانی میان بندها برقرار نکرده است و بسیاری از جملات میانه بندها، آشکارا مربوط به جملاتی اند که گردآورنده آن‌ها را حذف کرده است. آن‌ها هم چنین خاطر نشان کردند که بهتر بود کتاب به سه بخش پارچه، لباس، و تکنولوژی دوخت تقسیم می‌شد تا مدرس بر اساس صلاح دید و وضعیت کلاس، به صورت متمرکز یا انتخابی، از هر بخش درسی را انتخاب کند.

در پنجمین پرسش، متخصصان آموزشی مهم‌ترین ضعف‌ها و قوت‌های کتاب را از نظر محتوای تخصصی ارزیابی کردند. بر اساس اظهارات متخصصان رشته طراحی پارچه و

لباس، از نقاط قوت این کتاب می‌توان به این موارد اشاره کرد: تنوع مطالب و آشناکردن دانشجویان با مباحث گوناگون این رشته و وجود اسامی و تصاویر انواع لباس‌ها و وسایل دوخت در آخرین تمرین در انتهای هر بخش که می‌توان از آن‌ها به منزله فرهنگ لغت تصویری در کلاس استفاده کرد. از نظر نقاط ضعف، این موارد به چشم می‌خورد: اطلاعات بسیار پایه‌ای و ابتدایی، لغات کم‌کاربرد، شلختگی مشهود در لغات تخصصی انتهای درس‌ها، تکرار برخی از اطلاعات در چند درس، اشتباه در اطلاعات مربوط به تاریخ لباس در تصاویر، و ارائه لغات عمومی انگلیسی در ابتدای درس که برخی از آن‌ها در متون آن درس نیستند. آن‌ها هم‌چنین معتقد بودند که هماهنگ نبودن با سطح زبانی دانشجویان نسل جدید و ساختار فرسایشی و خسته‌کننده از ضعف‌های بزرگ دیگر این کتاب به‌شمار می‌روند. به‌باور آن‌ها، نسلی که با کتاب‌های کلاس‌های زبان آموزشگاه‌های آزاد آموزش دیده است و دید هنری و زیباشناسانه دارد، با این کتاب ارتباط خوبی برقرار نمی‌کند.

۶. نتیجه‌گیری

هنگامی که مدرس از مواد آموزشی و فعالیت‌هایی بهره می‌گیرد که به‌طور خاص برای استفاده از چندین مهارت زبانی به‌طور هم‌زمان (مانند خواندن، نوشتن، گوش کردن، و صحبت کردن) طراحی شده‌اند، برای زبان‌آموزان موقعیت‌هایی را فراهم می‌کند که به آن‌ها اجازه می‌دهد در همه زمینه‌های یادگیری زبان پیشرفت همه‌جانبه داشته باشند (Sadiku 2015)، اما چنان‌که مشخص است، در کتاب انگلیسی برای دانشجویان رشته طراحی پارچه و لباس و تکنولوژی دوخت، بیش‌تر به مهارت‌های خواندن و نوشتن توجه شده است و مهارت‌های گفتاری و شنیداری نادیده گرفته شده‌اند که این خود ضعفی اساسی محسوب می‌شود. باتوجه به این که چنین کتابی باید زبان‌آموزان را برای استفاده از زبان در دنیای واقعی آماده کند، بهتر است که تعدادی تمرین شنیدارمحور و گفتارمحور نیز در آن گنجانده شود.

چنان‌که پیش‌تر گفته شد، متون استفاده‌شده در کتاب از منابع معتبر و قوی انتخاب شده‌اند، ولی متأسفانه، بیش‌تر آن‌ها قدیمی‌اند و در هیچ‌یک از بخش‌های متن، به منابع اصلی اشاره نشده یا ارجاعی داده نشده است که بهتر است این ایراد اصلاح شود و در چاپ مجدد، از منابع به‌روزتری استفاده شود. هم‌چنین، در طراحی تمرین‌ها و محتوای کتاب تفاوت در سطوح زبان‌آموزان نادیده گرفته شده است که البته این نقص باتوجه به محدودیت‌های زمانی و امکاناتی نویسندگان تاحدودی توجیه‌پذیر است.

باتوجه به این که مطالب کتاب از نظر نظم منطقی و انسجام میان عناصر ضعیف پایه‌ریزی شده‌اند و بین آن‌ها ارتباطی وجود ندارد، براساس نظر متخصصان بهتر است که کتاب در چاپ‌های بعدی بازبینی و به سه بخش مجزا، شامل پارچه، لباس، و تکنولوژی دوخت تقسیم شود. تصاویر موجود در کتاب یادگیری و فهم مطالب را آسان می‌کنند، ولی طرح آن‌ها بسیار ساده و سیاه‌وسفید است که جذابیت لازم را برای مخاطبان ندارد و بهتر است از تصاویر رنگی و گوناگون در کتاب استفاده شود. اگرچه کتاب از هرگونه رویکردهای متعصبانه و جانب‌دارانه عاری است، محتوای آن از نظر فرهنگی با فرهنگ جامعه ایرانی هم‌خوانی کامل ندارد. علاوه‌براین، بهتر است که به‌منظور جلوگیری از سردرگمی دانشجویان و جلوگیری از اتلاف وقت، واژه‌نامه‌ای تخصصی براساس حروف الفبا به انتهای کتاب افزوده و مباحث جدید طراحی پارچه و لباس در آن گنجانده شود.

باوجود مشکلاتی که مطرح شد، کتاب یادشده خالی از حُسن نیست، بلکه نقاط قوت فراوانی دارد. برای مثال، در ساختار هر درس ترتیب پیش‌مطالعه، مطالعه، و پس از مطالعه رعایت شده است که بهبود مهارت خواندن را آسان می‌کند. هم‌چنین، جدول نمادهای آوایی در ابتدای کتاب برای دانشجویان سطح متوسط بسیار مفید است. از دیگر نقاط قوت اساسی کتاب این است که حجم دروس مناسب است و بیش از حد طولانی نیست که این خود سبب جذب دانشجویان می‌شود. علاوه‌براین، در کتاب به‌طور خاص تمرین‌هایی برای تقویت مهارت گفتاری، دانش واژگانی، و دستوری زبان‌آموزان وجود دارد.

چنان‌که پیش‌تر گفته شد، این کتاب به‌دلیل گوناگونی مطالب دانشجویان را با مباحث گوناگون رشته طراحی پارچه و لباس آشنا می‌کند. هم‌چنین، در آن تعدادی تصویر مربوط به انواع لباس‌ها و وسایل دوخت گنجانده شده است که مدرس می‌تواند از آن‌ها به‌منزله فرهنگ لغت تصویری مفید برای فهم آسان‌تر مطالب و اصطلاحات در کلاس بهره بگیرد. در پایان، می‌توان گفت که به‌طور کلی، کتاب کیفیت آموزشی لازم را دارد و درعین حال، به بازبینی و اصلاحات اساسی به‌منظور رفع کاستی‌های موجود نیاز دارد.

کتاب‌نامه

احمدی‌صفا، محمد و دیگران (۱۳۹۷)، «ارزیابی کتاب آموزش زبان انگلیسی پایه اول دوره متوسطه اول (پراسپکت یک)»، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، س ۱۸، پیاپی ۶۰.

حاجی‌رستم‌لو، قدرت (۱۳۸۴)، «سیری در تحولات آموزش زبان انگلیسی برای اهداف ویژه (ESP)»، مجله دانشکده علوم انسانی، س ۱۴، پیاپی ۵۸.

حسینی، آرش و رضا پیشقدم (۱۳۸۴)، سبک‌های غالب یادگیری در زبان انگلیسی در زبان‌آموزان ایرانی، مشهد: دانشگاه مشهد.

خیرآبادی، رضا و سیدبهنام علوی مقدم (۱۳۹۸)، «فرصت‌ها و چالش‌های فراروی آموزش زبان انگلیسی در نظام آموزش رسمی ایران»، پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی، س ۹، ش ۱.

رحیمی‌نژاد، ویدا (۱۳۹۶)، «نقدی بر کتاب انگلیسی برای رشته آموزش و پرورش تطبیقی: آموزش و پرورش ابتدایی و آموزش و پرورش پیش دبستانی»، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، س ۱۷، پیاپی ۴۹.

رضضانی، احمد و پیوند میهن دوست (۱۳۹۷)، «نقدی بر کتاب زبان انگلیسی پایه نهم ویژه دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی»، نقدنامه زبان‌های خارجی، س ۱، ش ۲.

روحانی، علی و مریم فرهنگ‌جو (۱۳۹۵)، «نقد و ارزیابی کتاب زبان انگلیسی عمومی دانشگاه پیام نور»، پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی، پیاپی ۳۸.

زندمقدم، امیر و آریا رحیمی گل‌خندان (۱۳۹۴)، «بررسی و نقد کتاب زبان انگلیسی پایه هفتم از دیدگاه طرح درس فعالیت‌محور»، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، س ۱۵، پیاپی ۳۶.

سودمندافشار، حسن (۱۳۹۴)، «بررسی و نقد کتاب زبان انگلیسی پایه اول دوره اول متوسطه با تکیه بر جنبه‌های تحلیل گفتمان انتقادی: نمود جنسیت و قدرت»، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، س ۱۵، پیاپی ۳۶.

طاهرخانی، رضا، رحیمه کاربخش راوری، و رباب زمانی جمشیدی (۱۳۹۷)، «نقد کتاب انگلیسی برای دانشجویان رشته جامعه‌شناسی»، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، س ۱۸، پیاپی ۶۰.

طاهرخانی، رضا و دیگران (۱۳۹۶)، «نقد و بررسی کتاب جدید زبان انگلیسی پایه دهم در سطح ملی»، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، س ۱۷، پیاپی ۵۰.

قنسولی، بهزاد و رضا پیشقدم (۱۳۸۹)، «نقدی بر کتب زبان انگلیسی برای مقاصد خاص (بررسی زبان عمومی دانشگاه فردوسی مشهد)»، فصل‌نامه مطالعات زبان و ترجمه، س ۱، ش ۳.

محمودی، محمدهادی (۱۳۹۷)، «نقدی بر کتاب انگلیسی برای دانشجویان رشته مهندسی»، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، س ۱۸، پیاپی ۶۰.

نقد و ارزیابی کتاب انگلیسی برای دانشجویان ... (رضا طاهرخانی و هاشم شرفی) ۲۴۳

محمودی، محمدهادی و محمد احمدی صفا (۱۳۹۳)، «ارزش یابی الگو- محور کتاب‌های انگلیسی برای اهداف خاص (ESP)»، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، س ۱۴، پیاپی ۳۲.

محمودی، محمدهادی و محمد مرادی (۱۳۹۴)، «بررسی و نقد کیفی کتاب زبان انگلیسی پایه اول دوره اول متوسطه (هفتم) با تأکید بر روش‌شناسی آموزش زبان خارجی»، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، س ۱۵، پیاپی ۳۶.

ناشر، اکرم (۱۳۹۸)، انگلیسی برای دانشجویان رشته طراحی پارچه و لباس و تکنولوژی دوخت، تهران: سمت.

Brown, J. D. (1995), *The Elements of Language Curriculum*, New York: Heinle & Heinle Publishers.

Cunningsworth, A. (1995), *Choosing Your Coursebook*, Oxford: Macmillan Publishers Limited.

Dudley-Evans, T. and M. J. St John (1998), *Developments in English for Specific Purposes: A Multidisciplinary Approach*, Cambridge: Cambridge University Press.

Hutchinson, T. (1987), "What's Underneath?: An Interactive View of Materials Evaluation", in: *ELT Textbooks and Materials: Problems in Evaluation and Development*, L. E. Sheldon (ed.), London: Modern English Publications/ The British Council.

Hutchinson, T. and A. Waters (1987), *English for Specific Purposes: A Learning-Centered Approach*, Cambridge: Cambridge University Press.

Hutchinson, T. and E. Torres (1994), "The Textbook as Agent of Change", *ELT Journal*, vol. 48, no. 4.

Karimi A. (2004), "An Evaluation of a Preparatory English Courses, Books 1&2: An EAP Coursebook Evaluation", *FLT Journal*, vol. 24-28.

Littlejohn, A. (2011), "The Analysis of Language Teaching Materials: Inside the Trojan Horse", in: *Material Development in Language Teaching*, Cambridge: Cambridge University Press.

Rezaee, P. and A. Hashemi (2017), "English Textbook Evaluation in EFL Classroom: A Critical Approach", in: *International TELLSI Conference*, Iran: Islamic Azad University, Roudehen Branch.

Richard, J. C. (2001), *Curriculum Development in Language Teaching*, Cambridge: Cambridge University Press.

Sadiku, L. M. (2015), "The Importance of Four Skills Reading, Speaking, Writing, Listening in a Lesson Hour", *European Journal of Language and Literature Studies*, vol. 1, no. 1.

Sangwine, S. J. and R. E. Horne (1998), *The Color Image Processing Handbook*, United Kingdom: University of Reading.

Sheldon, L. E. (1988), "Evaluating ELT Textbooks and Materials", *ELT Journal*, vol. 42, no. 4.

Tomlinson, B. (1996), *Materials Development in Language Teaching*, Cambridge: Cambridge University Press.

Tomlinson, B. (2003), *Developing Materials for Language Teaching*, London: Continuum Press.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی